

Lekcija 1

Rizikovati gubitak prijatelja - ili prekršiti pravilo?

Svuda smo suočeni s dilemama

<p>Ova tabela sažima informacije koje su nastavniku potrebne u svrhu planiranja i izvođenja časa.</p> <p>Razvijanje kompetencije odnosi se direktno na obrazovanje za demokratiju i ljudska prava.</p> <p>Cilj učenja pokazuje šta učenici znaju i razumiju.</p> <p>Zadatak (zadaci) koji se daju učenicima, uz metod, važni su sastavni dijelovi procesa učenja.</p> <p>Kontrolni popis materijala predstavlja pomoć u pripremi časa.</p> <p>Raspored vremena nastavniku omogućava okvirno planiranje vremena.</p>	
Razvijanje kompetencije	Kompetencija političkog odlučivanja i djelovanja: izbor i obrazlaganje razloga.
Cilj učenja	Odgovorni smo za izbore u svakodnevnom životu. Razumijevanje dilema i odgovornosti.
Zadaci za učenike	Učenici razmišljaju o izboru u situacijama suočavanja sa svakodnevnim dilemama i razmjenjuju razloge svog izbora.
Materijali i sredstva	Nastavni materijali 2.1 i 2.2. Radni listovi za učenike 2.1 i 2.2.
Metod	Plenarna rasprava, predavanje, grupni rad.
Raspored vremena	1. Učenici se bave svakodnevnim dilemama. 10 min. 2. Učenici se upoznaju s instrumentom za analizu dileme. 20 min. 3. Učenici razmjenjuju svoje odluke u školskom testu o rješavanje dileme. 10 min.

Informacije

U ovoj lekciji učenici se upoznaju s važnošću i nužnošću preuzimanja odgovornosti. U nekoj vrsti eksperimentalne primjene, oni koriste određeni instrument kako bi se mogli osvrnuti na svoje odluke o preuzimanju odgovornosti i upoznaju se s osnovnim pojmom dileme.

Svi učenici se odmah aktivno uključuju uz pomoć induktivnog pristupa. Za nekoliko minuta svi učenici u razredu razmišljaju o tome kako riješiti neku dilemu koja im je poznata iz iskustva u razredu.

Prva lekcija bavi se osnovnom temom – suočavanjem s dilemom, izborom, razmišljanjem o prioritetima prilikom izbora. Umjesto dodavanja dodatnih tema, sljedeće lekcije obrađuju problem rješavanja dileme. Poput ostalih jedinica ovog priručnika, i ova jedinica slijedi didaktički princip iscrpne obrade izabrane teme – „Obradi manje, ali bolje“. Razlog zbog kojeg smo izabrali tako malo, a izostavili tako mnogo jeste ogromno iskustvo. Intenzitet napora koji se ulažu u učenje daje najbolje rezultate, a ne široka obuhvaćenost nekog područja.

Opis lekcije

Faza 1: Učenici razmišljaju o svojim izborima u svakodnevnim situacijama

Nastavni materijal 2.1

Nastavnik najavljuje početak nove jedinice i kao uvod iznosi sljedeći primjer.

Zamisli sljedeću situaciju. U razredu se piše test iz historije. Ti si jedan od najboljih učenika iz historije, ali čak i ti smatraš da je test prilično težak.

Prijatelj iza tebe šapuće i moli te da mu pokažeš svoj test. Ti znaš da je prepisivanje na testovima zabranjeno i da bi i ti i tvoj prijatelj mogli biti ozbiljno kažnjeni kada biste to uradili.

Šta bi uradio? Da li bi rizikovao gubitak prijatelja ili bi prekršio pravilo?

Nastavnik zapisuje dilemu – temu ove lekcije – na tablu ili na *flip chart*.

Upozorova učenike da njihov odgovor mora biti da ili ne – nema alternative niti srednjeg rješenja, niti učenici mogu o tome razgovarati – potom traži da se izjasne dizanjem ruku. Učenici se izjašnjavaju, a nastavnik bilježi rezultate na tablu ili *flip chart*.

Slijedi rasprava. Učenici iznose svoje razloge, a nakon nekoliko minuta nastavnik sabira i zapisuje glasove na tablu. Možemo očekivati argumente kao što su ovi:

Da li bi rizikovao gubitak prijatelja ili bi radije prekršio pravilo?	
Da (glasova x) Dobri prijatelji uvijek pomažu jedni drugima. I meni će jednog dana trebati pomoć prijatelja. Potrebno je da se uzajamno pomažemo. Svijet bi bio hladan i neprijateljski kada ne bismo brinuli jedni o drugima.	Ne (glasova y) Varanje nije pošteno prema onima koji poštuju pravila. Varanjem rizikujem da i ja budem kažnjen. Prijatelji to ne bi smjeli očekivati jedni od drugih. Od prijatelja zavisi veličina rizika. S dobrim prijateljem mogu razgovarati i on će poštovati moju odluku.

Faza 2: Učenici se upoznaju s instrumentom za analizu dileme

Radni listovi za učenike 2.1 i 2.2

Nastavnik učenicima dijeli radne listove za učenike 2.1 i 2.2 i ukratko uvodi pojam dileme (nastavni materijal 2.1). Argumenti koje su učenici iznijeli pokazuju sukob lojalnosti: ili ostajem odan prijateljima kada me mole za pomoć, ili slijedim pravila jer ona svakom garantuju jednake šanse na testu. Razlozi koje učenici navode – ili se očekuje da će navesti – tiču se vrijednosti: našeg shvatanja prijateljstva, odanosti, spremnosti da drugima pomognemo, poštenja, poštovanja pravila i propisa.

Upravo sam suočen sa situacijom u kojoj ću prekršiti jednu od tih spona odanosti i pratećih vrijednosti – rizikovati da izgubim prijatelja, što će uticati na moj ugled, ili rizikovati da budem kažnjen i imati grižnju savjesti jer sam prekršio pravilo koje zapravo podržavam. Takvu situaciju u kojoj možete izabrati samo pogrešno, umjesto da činite sve što je ispravno, nazivamo dilemom. Ovaj primjer tipičan je za mnoge dileme:

- Kompromis nije moguć. Moraš definisati svoje prioritete.
- Vrijeme nalaže da odmah reaguješ što ti otežava pažljivo donošenje odluke.
- Kasnije ne možeš promijeniti svoju odluku pa su njene posljedice neopozive.
- Preuzimaš odgovornost – i ti i svi ostali morate snositi posljedice.

U svakodnevnom životu, kao i kod donošenja političkih odluka, neprestano se suočavamo s dilemama. Njihovo rješavanje je teško jer su problemi često složeni, a odluku moramo donijeti u kratkom vremenu.

Međutim, rješavanje dilema i razmišljanje o našoj odgovornosti jeste u izvjesnom smislu vještina koju možemo naučiti. Učenje se odvija korak po korak. Nekoliko lekcija bavi se rješavanjem dilema koje u stvarnom životu treba odmah riješiti.

Radni list za učenike 2.2 nudi instrument koji pomaže u rješavanju dileme. Učenici dobijaju zadatak da taj instrument primijene na problem školskog testa. U vremenu od otprilike 5 do 10 minuta, moraju izabrati jedno ili najviše tri pitanja koja smatraju relevantnim i korisnim i pažljivo ih razmotriti. Donose odluku i u plenarnoj raspravi koja slijedi razgovaraju o razlozima zbog kojih su tako odlučili. Rade u grupama od po tri ili četiri učenika.

Faza 3: Učenici razmjenjuju svoje odluke o dilemi oko školskog testa

U zaključnoj plenarnoj raspravi predstavnici grupa izlažu odluke svojih grupa i prioritete koji su ih doveli do tih odluka. Nastavnik predsjedava raspravom i posebnu pažnju posvećuje pitanjima i kriterijumima kojima su se učenici vodili.

Na kraju časa, nastavnik komentariše taj problem i učenicima ukazuje na različite prioritete koje su iznijeli. Razmišljajući o prioritetima kojima se rukovode kod donošenja odluka, učenici preuzimaju odgovornost.